

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Nevenko Herceg

Sveučilište u Mostaru, prof. dr. sc.
nevenko.herceg@fpmoz.sum.ba

Jaroslav Vego

Sveučilište u Mostaru, prof. dr. sc.
jaroslav.vego@gf.sum.ba

Svjetlana Stanić-Koštroman

Sveučilište u Mostaru, prof. dr. sc.
svjetlana.stanic.kostroman@fpmoz.sum.ba

Sažetak: Prostorno planiranje je vitalni proces za brzo i uspješno razvijanje projekata vezanih za upravljanje vlažnim staništima, time i projektima vezanim za turizam. Turističke aktivnosti mogu dati obol razvijanju općeg razumijevanja, te podizanju pozornosti javnosti za vlažna staništa i njihove funkcije i ekološke sustave. Pored toga, turizam može biti i izvor prihoda te može pružiti mogućnosti zapošljavanja u ruralnim sredinama.

Turisti također imaju utjecaj na vlažna staništa. Mjesta koja su dostupna turistima traže intenzivnije upravljanje negoli ona koja im nisu pristupačna. U cilju osiguranja skladnog odnosa između turističkih aktivnosti i zaštite okoliša prijeko je potrebno pristupiti procesu izrade urbanističkog projekta u sklopu zaštićenog područja na iznimno senzibilan način.

U radu je sugeriran pristup izradi Urbanističkog projekta „Karaotok“, u sklopu Parka prirode Hutovo blato.

Ključne riječi: urbanističko projektiranje, park prirode, turističke djelatnosti, Hutovo blato

An approach to the development of the Urban Design “Karaotok”, Hutovo Blato Nature Park

Abstract: Spatial planning is a vital process for a rapid and successful development of projects related to wetland management, and thereby projects related to tourism. Tourist activities could provide a boost to the development of general understanding of wetlands and raise public awareness of the functions and the ecosystem services wetlands provide. The tourism economy could be a source of income and could provide employment opportunities in rural areas.

However, tourists also have an impact on wetlands. Protected areas accessible to tourists require a comprehensive management. In order to ensure a harmonious relationship between tourism activities and environmental protection, when developing an urban design within a protected area, it is crucial to have a sensitive approach.

The paper suggests an approach to the development of the Urban Design "Karaotok", within the Hutovo Blato Nature Park.

Key words: urban design, nature park, tourism activities, Hutovo Blato

1. UVOD

Izrada specifičnih dokumenata prostornog uređenja u zaštićenim područjima je proces koji na integrirani način uključuje pitanja vezana za korištenje prirodnih fizičkih i izgrađenih struktura u zadanom prostornom obuhvatu. U pristupu izradi dokumenata ove vrste bitno je uvažiti ne samo zajednička obilježja i osobitosti područja, nego i njegovu prirodnu cjelovitost, ekološku osjetljivost, razvijenost i ograničenja infrastrukture, turističku atraktivnost i druge značajke predmetnog područja kao osnovu za utvrđivanje zajedničkih kriterija njegova korištenja.

Urbanistički projekt, kao jedna od kategorija dokumenata kojima se uređuje prostor u svome zadanom obuhvatu, u praksi se koristi za uređenje vrlo osjetljivih područja naselja ili povijesne cjeline; rijetki su primjeri u domaćoj stručnoj praksi primjene ovakvog instrumenta u područjima s vrijednim ekološkim obilježjima, koja su zaštićena zbog svojih naglašenih krajobraznih, odgojnih i turističko-rekreacijskih vrijednosti.¹ Time cijenimo uputnim ovdje učiniti potrebnu analizu i iznijeti stručni prilog za potrebe profiliranja projektnog zadatka, time i korektnog pristupa izradi Urbanističkog projekta „Karaotok“.²

2. ZNAČAJKE PARKA PRIRODE HUTOVO BLATO

Područje Parka prirode Hutovo Blato je zaštićeni prostor i, u skladu sa Konvencijom o vlažnim staništima od međunarodne važnosti,³ uživa status vlažnog staništa od međunarodnog značenja.⁴ Smješteno na samome jugu Hercegovine, Hutovo blato, zajedno s dolinom Neretve, čini jedinstveno *vlažno stanište* sredozemnog karaktera.

¹ Odlukom Skupštine Hercegovačko-neretvanske županije/ kantona o provođenju Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023., utvrđena je obveza izrade urbanističkog projekta turističke zone „Karaotok“; Narodne novine HNŽ/K, br. 9/16.

² IBIDEM, članak 231. Odluke

³ *The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat* originalni je naziv međunarodnog ugovora koji je, u svojoj prvotnoj verziji, dao naglasak na način korištenja i zaštitu *vlažnih staništa*, prije svega kao staništa vodenih ptica. Razvijajući se, *Konvencija* je kasnije proširila djelokrug svoga interesa i djelovanja u cilju obuhvaćanja svih vidova zaštite i načina korištenja *vlažnih staništa*, držeći ih dijelom ekosustava iznimno važnim za održanje biološke raznolikosti. Pojam *vlažna staništa (wetlands)* jeste razmjerno neprecizan prijevod termina koji simbolizira područja gdje je voda primarni čimbenik u kontroli okoliša i pripadajućeg mu biljnog i životinjskog svijeta.

Svoje osnovno značenje *Ramsarska konvencija* ima u činjenici da ona poziva na međunarodnu pozornost zbog evidentne spoznaje da staništa vlažnih područja nestaju, pored ostalog i zbog nedostatka razumijevanja njihove uloge u ukupnome ekološkom sustavu.

Do danas se više od 170 država iz cijelog svijeta prihvatilo ove obveze i pristupilo *Konvenciji*. Potpisnice – članice *Konvencije* pokreću proces prepoznavanja mjesta unutar svoga teritorija za koja drže da je potrebno pružiti posebnu pozornost njihovoj zaštiti i održivom korištenju, upravo zbog svoga posebnog bogatstva i važnosti za opstanak vodnih ekosustava.

Pobliže o duhu *Konvencije* vidjeti: www.ramsar.org

⁴ Ministarstvo graditeljstva, prostornog uređenja i zaštite okoliša HNŽ/K je, u sklopu svoje nadležnosti nad Parkom prirode Hutovo Blato, pokrenulo kampanju promoviranja ovog zaštićenog područja i na međunarodnoj razini, te njegovog uvrštavanja u zajednicu lokaliteta koja nose atribut *močvarnih staništa od međunarodne važnosti*. Tako je u kontinuitetu aktivnosti od 1997. godine uspostavljena kvalitetna kontakt-mreža s referentnim institucijama u sustavu Ramsarske konvencije, kao i sa nacionalnim koordinatorima pojedinih europskih država zaduženim za implementaciju *Konvencije* na svojem području. Istodobno, pod pokroviteljstvom Ramsarovog ureda za Europu, u prosincu 2000.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Park prirode Hutovo blato pokriva respektabilan kompleks močvara, jezera i vodotoka. Područje uključuje brežuljkastu zonu Londža, Ostrvo i Koščela, jezera Svitavsko, Deransko, Jelim, Orah i Drijen, ornitološki rezervat Škrka, te rijeku Krupu. Zahvaljujući svome zemljopisnom položaju, specifičnoj geološkoj prošlosti, povoljnim klimatskim i hidrološkim uvjetima i blizini Jadranskog mora, ovaj prostor pruža izvrsne uvjete za razvoj i opstanak velikog broja životinjskih i biljnih vrsta.

Hutovo blato je i ključno odmaralište u razdoblju migracija i zimovanja velikog broja ptičjih vrsta iz središnje i sjeverne Europe. Bogatstvo i raznolikost faune, a osobito faune ptica je jedna od najznačajnijih prirodnih osobitosti prostora Hutova blata,⁵ po kojoj je stekao afirmaciju i na širem međunarodnom planu. Od ukupno zabilježenih 163 vrsta ptica iz 39 porodica, 95% ornitofaune Hutovog blata zaštićeno je međunarodnim konvencijama i direktivama, te je ovo područje osim Ramsarskom konvencijom obuhvaćeno i programom IBA, u sklopu međunarodnih značajnih područja za ptice.⁶ Kao dio sliva Neretve, Hutovo blato predstavlja jedan od centara endemizma slatkovodnih riba. Naime, ovo područje je stanište za devet endemskih riba vrsta uskog areala rasprostranjenosti, među kojima su četiri osjetljive vrste (VU) prema IUCN-u⁷, koje se nalaze na Crvenom popisu slatkovodnih riba Europe⁸. Zbog iznimne biološke raznolikosti Hutovo blato je jedno od ključnih područja bioraznolikosti (KBA) ekosustava voda na kopnu Sredozemnog bazena⁹. Također, područje je od velikog značaja za vrste navedene u Dodatku I Direktive o pticama, kao i stanišne tipove s Dodatka I i vrste s Dodatka II Direktive o staništima, te je Hutovo blato uvršteno i na popis potencijalnih Natura 2000¹⁰ područja za Bosnu i Hercegovinu.

---

godine, županije Hercegovina - neretvanska i Dubrovačko - neretvanska pokrenule su prekogranični projekt regionalnog karaktera na inventarizaciji ekoloških sustava u delti rijeke Neretve, uključujući i područje Hutova blata.

Konačni rezultat svih ovih napora bilo je proglašenje Hutova blata 24. rujna 2001. godine kao vlažnog staništa od međunarodnog značenja, čime je bio ispunjeni i temeljni preduvjet za pristup Bosne i Hercegovine Ramsarskoj konvenciji.

⁵ Poblje vidjeti: Radović, Dragan, Ornitološka istraživanja donjeg toka rijeke Neretve, HAZU, studija, Zagreb, 1996.

⁶ IBA područja (*Important Bird Areas*) uspostavljena su u sklopu međunarodne inicijative koja teži prepoznavanju i stvaranju mreže područja važnih za boravak ptica. Inicijativa je pokrenuta od strane *BirdLife International* (www.birdlife.org), organizacije koja nastoji očuvati ptičja staništa, potičući istraživanja i održivo upravljanje staništima, monitoring, edukaciju te nacionalnu i međunarodnu njihovu pravnu zaštitu. Hutovo blato je na popis IBA područja uvršteno od 1998. godine.

⁷ IUCN (*International Union for Conservation of Nature*) – Međunarodna unija za očuvanje prirode je vodeća svjetska organizacija za procjenu ugroženosti i očuvanja živog svijeta, a čini je više od 200 državnih agencija te preko 900 nevladinih udruga članica.

⁸ Poblje vidjeti: Freyhof Jörg i Brooks Emma, *European Red List of Freshwater Fishes*, Publication Office of the European Union, Luxembourg, 2011.

⁹ Poblje vidjeti: Darwall Will i sur., *Freshwater Key Biodiversity Areas in the Mediterranean Basin Hotspot: Informing species conservation and development planning in freshwater ecosystems*, IUCN, Cambridge-Malaga, 2014.

¹⁰ Natura 2000 ekološka mreža je sustav zaštite prirode u EU usmjeren ka stvaranju međusobno povezanih ili prostorno bliskih područja, značajnih za očuvanje ugroženih vrsta i staništa, a koja uravnoteženom biogeografskim raspoređenošću doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti. Ekološka mreža Natura 2000 predstavlja temelj europske politike očuvanja prirode i najveća mreža zaštićenih područja u svijetu. Temelji se na Direktivi o staništima (*Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of Natural Habitats and Wild Fauna and Flora*) i Direktivi o pticama (*Council Directive 79/409/EC on the Conservation of Wild Birds*), a obveza njenog provođenja jedan je od osnovnih preduvjeta država kandidatkinja za članstvo u EU. Poblje vidjeti: Herceg Nevenko i sur., *Čovjek i okoliš*, HAZU, Sveučilište Sjever i Synopsis, Mostar-Zagreb-Sarajevo, 2018.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Na plavljenim i suhim površinama prostora ovoga Parka prirode izmjenjuje se vlažna, travnjačka i šumska staništa, među kojima su i dva prioriteta Natura 2000 staništa: Mediteranske povremene lokve (3170) i Šume mekih listača na fluvisolima (91E0).

Šaroliki raspored vlažnih, jezerskih i vodenih prostora s različitim rasporedom biljnih zajednica - što predstavlja svojevrsnu prostornu i vremensku izmjenu kopnenih i vodenih ekosustava svojstvenih ovakvim očuvanim prirodnim područjima - predstavlja posebnu vrijednost i zanimljivost za potencijalne posjetitelje.

3. STANJE U PROSTORU OBUHVATA URBANISTIČKOG PROJEKTA „KARAOTOK“

Ukupni obuhvat Parka prirode Hutovo blato je, temeljem Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023., u odnosu temeljnu organizaciju i razgraničenje prostora prema namjeni uređen diferenciranim oblicima i stupnjevima zaštite na zonu stroge zaštite, zonu aktivne zaštite, zonu korištenja i prijelaznu zonu.¹¹

Zona korištenja Parka prirode Hutovo blato je područje koje uključuje tradicionalno korištenje agrarnog prostora, gospodarenje vodama, šumarstvo, sport i rekreaciju, stanovanje i turističko-ugostiteljsku djelatnost.¹² Obuhvat Urbanističkog projekta „Karaotok“ se nalazi u zoni korištenja i definiran je kao turistička zona za koju se propisuje izrada urbanističkog projekta.¹³

Područje obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ nalazi se na sjeverozapadnom rubu Parka prirode Hutovo blato, topografski kategorizirano kao uzvišenje unutar poplavnog područja, obraslo vazdazelenom vegetacijom. Kontaktno područje s jugozapadne strane čine uređene i navodnjavane oranice, dok se s jugoistočne strane nalazi poplavno močvarno područje. Sjeverna dodirna zona obuhvaća područje izdvojenih lokaliteta Đinovica i Glavica.

Pristup području obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ je putem lokalnih prometnica Klepci – Gnjišta - Karaotok i Klepci – Prebilovci - Karaotok. Pristupna prometnica dijeli zonu obuhvata na dva dijela i završava na jugoistočnom rubu obuhvata, u neposrednoj blizini edukacijskog centra Javnog poduzeća Park prirode Hutovo Blato. Obodna cesta na zapadnoj strani neuređena je i neprohodna. Na južnom dijelu obuhvata smješteno je improvizirano pristanište za brodice odakle kreću turističke plovne ture. Promet u mirovanju je lociran ispred postojećeg objekta turističko - ugostiteljske namjene (motel) i ograničenog je kapaciteta.

¹¹ Sukladno utvrđenim zonama i mogućnostima korištenja prostora, Prostornim planom područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023. definirana je osnovna organizacija i namjena prostora, temeljena na principu zaštite prirodnih i graditeljskih vrijednosti i s ciljem zaštite istih, kao i s ciljem ostvarivanja samoodrživosti Parka kroz planiranje turističkih i ostalih gospodarskih aktivnosti. Planom su predviđene tri turističko-ugostiteljske zone, gdje turistička zona na Karaotoku ostaje primarna informativna i prihvatna zona Parka prirode i središte svih turističkih aktivnosti u Parku. Turistička zona Londža je sekundarna informativna i prihvatna zona, gdje je njezin središnji dio postojeća lovačka kuća uz izvorište Londža. Osnovna funkcija treće turističke zone, zone Koščela, je podrška znanstveno - istraživačkoj djelatnosti i rekreativnom turizmu.

¹² Površina ove zone iznosi 5775,49 ha, što je 73,82% ukupne površine Parka prirode Hutovo blato; pobliže vidjeti: Prostorni plan područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023.; veza: Narodne novine HNŽ/K, br. 9/16.

¹³ Odluka o provođenju Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023.; Narodne novine HNŽ/K, br. 9/16

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.
Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Slika 1. Zračna snimka lokaliteta Karaotok
 (izvor: <http://hutovo-blato.ba/znanstveno-strucni-skup/>)

Zatečena izgrađena struktura u području obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ nije rezultat sustavne planske intervencije i uključuje jedan broj spontano lociranih sadržaja (upravna zgrada Javnog poduzeća Park prirode Hutovo blato, motel, edukacijski i informacijski centar, refej), koji svojim oblikovnim značajkama ne korespondiraju s ambijentalnim vrijednostima prostora. Na istočnom dijelu obuhvata uređena je edukacijska staza s pratećom opremom, dok zapadni dio ovoga područja nije uređen.

4. METODOLOŠKI PRISTUP IZRADI URBANISTIČKOG PROJEKTA „KARAOTOK“

Izradom urbanističkog projekta „Karaotok“ čini se analiza, valorizacija i planiranje razvoja prostora u obuhvatu ovoga detaljnog plana uređenja prostora,¹⁴ prostora koji se, u skladu sa Prostornim planom područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“, nalazi u zoni korištenja i nominalno je namijenjen za razvoj turizma.

Osnovna funkcija ove turističke zone je prihvat, informiranje i edukacija posjetitelja, pružanje ugostiteljskih i servisnih usluga, te kontrola kretanja posjetitelja na području Parka prirode Hutovo blato. Time bi ovaj prostor trebalo tretirati kao primarnu lokaciju u obuhvatu Parka prirode Hutovo blato s namjenom za smještaj edukativno-obrazovnih, sportsko-rekreativnih i turističkih sadržaja, kapacitiranih u skladu s načelima održivog razvoja zaštićenih područja. Turističku zonu Karaotok bi valjalo ujedno promatrati i kao točku gdje se posjetitelji prilagođavaju novom režimu korištenja prostora, te se uvode u odgovarajući sustav posjećivanja.

¹⁴ Granica područja za koji se radi Urbanistički projekt „Karaotok“ definirana je Odlukom o provedbi Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.-2023., članak 233., stavak (1), („Narodne novine HNŽ/K“, br. 9/16). Površina obuhvata iznosi cca 14.4 hektara i uključuje katastarske čestice 2132, 2133, 2134, 2135, 2139, 2140, 2141, 2142/1, 2142/2, 2142/3, 2143/1, 2143/2, 2143/3, 2211/2, 2205, 2216, katastarska općina Višići.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Na tome tragu bilo bi uputno sugerirati uklanjanje postojećih građevina u obuhvatu Urbanističkog projekta „Karaotok“ koje su u službi uprave i na usluzi posjetiteljima Parka (upravna zgrada Javnog poduzeća Park prirode Hutovo blato, edukacijski i informacijski centar), te objedinjavanje njihovih funkcija u novu jedinstvenu građevinu koja bi djelovala kao posjetiteljski, interpretacijsko-edukacijski centar koji bi uključivao i prostor za administrativne i servisne namjene. Sadržala bi prostore uprave i nadzorne službe, suvenirnicu, prijemni punkt, sanitarni čvor, prostore za istraživačke djelatnosti u svrhu edukacije o prirodnim bogatstvima Parka prirode Hutovo blato (botanička, ornitološka i ihtiološka zbirka), te multimedijalni centar za prezentaciju¹⁵ i konferencije. Uz objekt je potrebno locirati službeni parking prostor s pristupnom prometnicom, biciklističko-pješačke staze i prostor za iznajmljivanje bicikala. Objekt treba biti položen na prirodnu konfiguraciju terena i arhitektonski oblikovan na način da se oblikovno uklopi u krajolik, gdje je potrebno sačuvati i naglasiti prirodne i ambijentalne vrijednosti i ostvariti cjelovitost i prepoznatljivost prostorne strukture. Prilikom izgradnje prostor koji neposredno pripada objektu mora zadržati postojeće šumske sastojine. Svi zahvati na vanjskom prostoru koji je u užem funkcionalnom i krajobraznom smislu povezan s građevinom moraju biti izvedeni na način da se postojeći oblici onečišćenja i degradacije prostora i okoliša uklone ili smanje, te da se ne prouzroče novi oblici onečišćenja i degradacije.¹⁶

Glavni motiv posjete zaštićenim područjima je uživanje u prirodnim ljepotama i očuvanosti prirode. Utjecaj posjetitelja ne ovisi toliko o njihovom broju, koliko o načinu na koji se upravlja posjetom parka. Najčešći konflikt u prostoru koji je zaštićen nastaje između turizma, kao gospodarske djelatnosti, i same zaštite toga prostora. Zaštićeni prostori mogu biti nositelji kvalitetne turističke ponude nekog prostora, ali nikako zone koncentracije smještajnih kapaciteta, što se u nekim našim zaštićenim područjima pokazuje kao problem.¹⁷

Temeljna vodilja planiranja turizma u Parku prirode Hutovo blato koja je promovirana kroz izradu Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ bila je da mogu biti zastupljeni samo oni oblici turističkog smještaja koji su potrebni posjetiocima kojima je primarni cilj posjet ovoga zaštićenog prostora, a ne neselektivan izbor lokaliteta za ljetovanje.¹⁸ U praksi to znači kako bi bilo

¹⁵ Uključivo interaktivni edukacijski sadržaji o rijeci Neretvi i ekosustavu Hutova blata

¹⁶ Jednako tako, sve građevine i uređene javne površine u zoni obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ trebaju biti pristupačne za sve korisnike, bez obzira na spol, dob i vrstu dodatne potrebe u kretanju, pri čemu treba primjenjivati propise, normative i europska iskustva u cilju otklanjanja postojećih i sprječavanja nastajanja novih urbanističko-arhitektonskih barijera.

¹⁷ Indikativan je primjer područje Parka prirode „Blidinje“ koje je kao prirodni fenomen znanstvene i estetske vrijednosti ugroženo drugim različitim interesima korištenja prostora, prije svega razvoja turizma s tendencijama neodgovarajuće turističke izgradnje i uvođenja za Park prirode „Blidinje“ neprikladnih turističko-rekreacijskih aktivnosti bez turističkih programa i bez utvrđivanja prijemnih mogućnosti i planskog razvoja Parka. To vodi ka disproporciji kapaciteta željene turističke izgradnje s stvarnim mogućnostima prihvata turista u Parku. Osobito izražen oblik ugrožavanja ovoga Parka proizlazi iz shvaćanja da se to područje može koristiti za određene djelatnosti koje su inkompatibilne sa statusom Parka kao što su to intenzivna turistička izgradnja i izgradnja kuća za odmor. Ova izgradnja je opasan oblik degradacije prostora zbog nekvalitetnog prostornog razmještaja, uređenja prilaza zgradama, arhitektonskog oblikovanja i izostanka bilo kakve komunalne infrastrukture. Ugroženost izgradnjom izražena je na području Dugog polja, a naročito na području Masne Luke, Risovca, Donjih Bara i oko jezera Blidinje.

¹⁸ Potencijalnim posjetiteljima od ugostiteljskih objekata u obuhvatu Parka prirode Hutovo blato u ovome trenutku na raspolaganju je motel „Karaotok“ s kapacitetom od 36 ležajeva, dok se na dijelu Parka koji administrativno pripada općini Stolac nalazi lovačka kuća „Londža“ sa ponuđenih šesnaest ležajeva, uz jedan broj individualnih gospodarskih domaćinstava na lokalitetu Londža.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

uputno planirati samo toliko smještajnih kapaciteta koliko to prostor podnosi¹⁹ i koliko je potrebno za prihvat onih posjetitelja koji žele temeljito razgledati područje pod zaštitom (kada je za to potrebno više dana), te koliko je minimalno zaokruženje poslovnih jedinica sa stajališta osnovnog hotelijerskog pogona, dok veće smještajne turističke koncentracije treba ostvariti izvan područja Parka prirode Hutovo blato, u kontaktnim emitivnim područjima.

U tome cilju postojeći objekt turističko - ugostiteljske namjene (motel) se svojim kapacitetom, veličinom i načinom korištenja mora prilagoditi uvjetima korištenja i zaštite prirode sukladno zakonskim odredbama, u skladu s Prostornim planom područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“,²⁰ te specifičnostima područja u obuhvatu. Rekonstruirana građevina treba činiti komplementarnu ambijentalnu i oblikovnu cjelinu s ostalom projektiranom građevnom strukturom u obuhvatu Urbanističkog projekta „Karaotok“. Prilikom rekonstrukcije, prostor koji neposredno pripada objektu mora zadržati postojeće šumske sastojine.

Kolni promet je potrebno izmjestiti na kontaktnu zonu obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“, te potaknuti organizirani prijevoz većih skupina posjetitelja, uz biciklistički i pješački promet.²¹ Prometnice i parkirališta u sklopu kompleksa trebaju biti sekundarnog značenja, za nužne potrebe posjetitelja koji ovdje borave duže vrijeme, za osoblje i zaposlene. Prioritetni oblici prometa u obuhvatu su pješački i biciklistički promet,²² dok kolni promet unutar obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ treba urediti samo kao organizirani transport većih skupina posjetitelja, te za potrebe upravljanja i gospodarenja u Parku prirode Hutovo blato.

Prilikom gradnje novih dionica putova i staza ili rekonstrukcije zatečenih, potrebno je u cijelosti očuvati krajobrazne vrijednosti područja, prilagođavanjem trase prirodnim oblicima terena uz minimalno planiranje podzida, usjeka i nasipa.²³ Bitno je uvažavati zatečenu presječnicu okomite plohe koja prolazi kroz os ceste s gornjom površinom kolnika prilaznih i obodnih prometnica, te paziti na kote plavljenja uz rub vodene površine.

Vodne staze sastavnim su dijelom jedinstvenog vodnog sustava Parka prirode Hutovo blato, te stoga način njihovog uređenja i korištenja mora biti usuglašen s režimom kretanja voda cjelokupnog hidrološkog sustava Parka prirode. Urbanističkim projektom „Karaotok“ potrebno je, na vodnom ulazu, odrediti lokaciju i zadati urbanističko-tehničke uvjete

¹⁹ Dimenzioniranje prostora za turizam ne smije se temelji na metodi procjene potražnje nego na analizi prihvatnih mogućnosti prostora. Stoga je primarna procjena "ekološkog kapaciteta" zona prirodnih vrijednosti (koliko one mogu primiti posjetitelja), potom dolazi procjena izgradivosti odabranih prostora, a tek onda analiza potražnje pri čemu je mjerodavan onaj rezultat koji daje manji kapacitet.

²⁰ Prostornim planom se dopušta povećanje kapaciteta hotela dodavanjem jedne nove etaže. Nije poželjno povećavanje tlocrtnih gabarita građevine, s tim da je ovim dokumentom prostornog uređenja za to ostavljena mogućnost. U sklopu rekonstrukcije hotela uputno je planirati dio nedostajućih servisnih sadržaja.

²¹ Za javno parkiralište može se odrediti posebna građevna čestica. Na javnom parkiralištu treba osigurati najmanje 5% parkirališnih mjesta za vozila osoba s posebnim potrebama. Uz parkirališta osobnih vozila moguća je izgradnja parkirališta za bicikle.

²² Kombiniranjem pješaćenja (brzina kretanja 5 - 7 km/h), vožnje bicikla/jahanja (brzina kretanja 10 - 15 km/h) i vožnje kočijom i plovilom moguće je obići sve bitne i zanimljive lokacije Parka u jednodnevnom aranžmanu, s polaskom s Karaotoka.

²³ Kod projektiranja novih prometnica ili rekonstrukcije postojećih obavezno je planiranje vatrogasnih pristupa koji imaju propisanu širinu, nagibe, okretišta, nosivost i radijuse zaokretanja.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

(površina, broj vezova i kopneni pristup) za privezište²⁴ za plovila na električni pogon s foto-naponskim panelima.²⁵

Buduću je naponsku mrežu u obuhvatu Urbanističkog projekta „Karaotok“ potrebno izvoditi isključivo podzemnim kabelima,²⁶ i to, gdje je to moguće, u sklopu izgradnje ostale komunalne infrastrukture. Javnu rasvjetu pristupnih prometnica, parkirališta, pješačkih i biciklističkih staza, privezišta, te drugih sadržaja unutar zone korištenja treba riješiti vodeći računa o zaštiti prirode. Na tome je tragu potrebno definirati napajanje i upravljanje, tip rasvjete i njen razmještaj u prostoru, odabir armatura i rasvjetnih tijela, te traženu razinu osvijetljenosti. Mrežu javne rasvjete treba razvijati autonomno, putem podzemnih kabela.

Na području obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ treba predvidjeti zatvoreni sustav odvodnje otpadnih voda tako da se onemogući bilo kakav utjecaj nepročišćenih otpadnih voda na vode i podzemlje. Odvodnju sanitarnih i otpadnih voda svih građevina na području je potrebno riješiti na načine koji imaju minimalan utjecaj na hidrološki sustav i kvalitetu staništa. Odabrani postupak pročišćavanja mora biti tzv. prirodi blizak postupak, uklopljen u okoliš. Pročišćene otpadne vode preporuča se upuštati preko humusnog sloja tla u podzemlje. Prilikom svakog zahvata u prostoru ključno je voditi računa da se radi o osjetljivom prostoru na sve vidove onečišćenja.

Osnovnu vrijednost krajobraza u širem prostoru obuhvata Urbanističkog projekta „Karaotok“ čini specifičan odnos visoke i niske vegetacije, tla i vodenih površina. U sklopu prijedloga uređenja zelenih i slobodnih površina imperativ je zaštititi autohtonu vegetaciju i njezine krajobrazne i ekološke vrijednosti na način da se očuva zatečeni sustav autohtonih vrsta, njihova dobna zastupljenost, te prostorna rasprostranjenost. Poželjno je uklanjanje unesenih, stranih vrsta i njihova zamjena s autohtonim vrstama, za što je potrebno analizirati promjene koje su se dogodile, te temeljem toga odabrati primjerene vrste drveća. U kontinuitetu je potrebno osigurati stalan postotak zrelih, starih i suhih (stojećih i oborenih) stabala, osobito stabala s dupljama, a nužno pošumljavanje (popunjavanje) obavljati autohtonim vrstama drveća u sastavu koji odražava prirodni sastav, koristeći prirodi bliske metode.

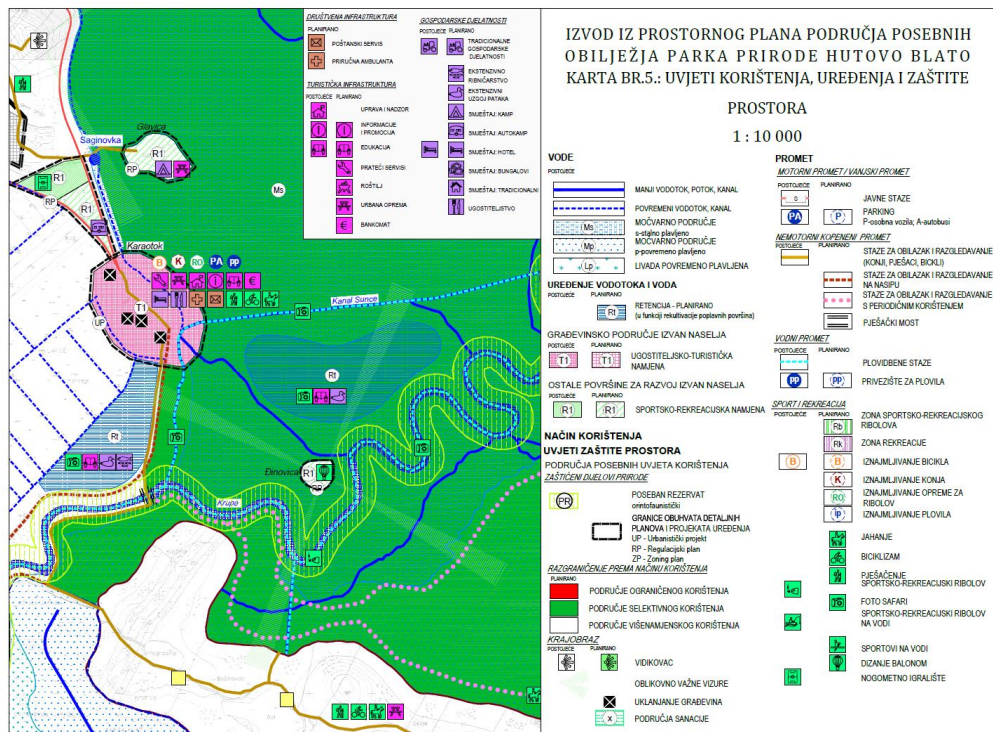
²⁴ Potrebne vrste priključenja na ostalu komunalnu infrastrukturu kao i mjesto priključenja određuju se izradom projektne dokumentacije, odnosno u postupku ishoda odobrenja odgovarajućeg akta za provedbu referentnog dokumenta prostornog uređenja i/ili za provedbu zahvata u prostoru.

²⁵ Privezište treba biti elektrificirano, kako bi se osiguralo dopunjavanje baterije plovila u slučajevima kada energija prikupljena putem solarnih panela ne bude dostatna za njegov neometan rad.

²⁶ Pri utvrđivanju prikladnog tehničkog rješenja izvedbe elektroenergetskih objekata potrebno je slijediti upute Bonnske konvencije o izbjegavanju ili ublažavanju utjecaja električnih vodova na migratorne vrste ptica - Guidelines on How to Avoid or Mitigate Impact of Electricity Power Grids on Migratory Birds in the African - Eurasian Region" (Prinsen, H.A.M., Smallie, J.J., Boere, G.C. & Pires, N. (Compilers); AEWA Conservation Guidelines No 14, CMS Technical Series No. 3, Bonn, Njemačka, 2012.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.
Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

Slika 2. Izvod iz Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023., karta br. 5: „Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora“

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Razvoj turizma u Parku prirode Hutovo blato koji će imati epitet održivog traži obazriv pristup u provedbi uređenja ovoga zaštićenog prostora osobito u, Prostornim planom područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“, zadanim zonama korištenja. Na tome tragu dokument prostornog uređenja, Urbanistički projekt područja „Karaotok“, područja Planom definiranog kao turistička zona, bi trebao ponuditi provedbene odrednice uređenja prostora koje su nužne za usklađen razvitak i očuvanje vrijednosti prostora Parka, poštivanjem načela očuvanja njegove osobitosti, ekološke stabilnosti i biološke raznolikosti. U pristupu izradi dokumenata ove vrste bitno je uvažiti ne samo zajednička obilježja i osobitosti područja, nego i njegovu prirodnu cjelovitost, ekološku osjetljivost, razvijenost i ograničenja infrastrukture, te neminovnu turističku privlačnost predmetnog područja kao osnovu za utvrđivanje zajedničkih kriterija njegova korištenja.

LITERATURA

1. Darwall, W., Carrizo, S., Numa, C., Barrios, V., Freyhof, J. and Smith, K.: Freshwater Key Biodiversity Areas in the Mediterranean Basin Hotspot: Informing species conservation and development planning in freshwater ecosystems, IUCN, Cambridge-Malaga, 2014.

Herceg, N., Vego, J., Stanić-Koštroman, S.

Pristup izradi Urbanističkog projekta Karaotok, Park prirode Hutovo blato

---

2. Eagles, P. F. J., McCool, S. F., Haynes, C. D.: Sustainable Tourism in Protected Areas; Guidelines for Planning and Management, IUCN, Gland, Switzerland, Cambridge, UK, UNEP and WTO, 2002.
3. Freyhof, J., Brooks, E.: European Red List of Freshwater Fishes, Publication Office of the European Union, Luxembourg, 2011.
4. Gugić, G.: Kojim putem vodi turizam u Parku prirode Lonjsko polje? Mogućnosti – opasnosti - smjernice, Turizam, međunarodni znanstveno-stručni časopis, br. 4/2000, Zagreb, 2000.
5. Herceg, N.: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis, Zagreb, 2013.
6. Herceg, N, Stanić-Koštroman, S., Šiljeg, M., Čovjek i okoliš, HAZU, Sveučilište Sjever i Synopsis, Mostar-Zagreb-Sarajevo, 2018.
7. Prinsen, H. A. M., Smallie, J. J., Boere, G. C., Pires, N.: Guidelines on How to Avoid or Mitigate Impact of Electricity Power Grids on Migratory Birds in the African - Eurasian Region, AEWA Conservation Guidelines No. 14, CMS Technical Series No. 3, Bonn, Njemačka, 2012.
8. Radović, J., Vego, J.: Donji tok Neretve - prekogranično močvarno područje, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske i Ministarstvo graditeljstva, prostornog uređenja i zaštite okoliša HNŽ/K, Mostar – Zagreb, 2002.
9. Radović, J., Vego, J.: Prekogranični plan upravljanja deltom rijeke Neretve, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske i Ministarstvo graditeljstva, prostornog uređenja i zaštite okoliša HNŽ/K, Zagreb - Mostar, 2002.
10. Radović, D.: Ornitološka istraživanja donjeg toka rijeke Neretve, studija, HAZU, Zagreb, 1996.
11. Odluka o provođenju Prostornog plana područja posebnih obilježja za područje od značaja za HNŽ/K „Park prirode Hutovo blato“ za razdoblje 2013.- 2023., Narodne novine HNŽ/K, br. 9/16, Mostar, 2016.